

Messiasverwagting en prediking uit die Ou Testament¹

H.F. (Herrie) van Rooy
Skool vir Bybelwetenskappe en Bybeltale
Potchefstroomkampus
Noordwes-Universiteit
POTCHEFSTROOM
E-pos: sbbhfvr@puk.ac.za

Abstract

Messianic expectation and preaching from the Old Testament

In the recent past the issue of the Messiah in the Old Testament received a considerable amount of attention in South Africa, especially in the circles of the Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika (the Reformed Churches of South Africa). The debate focused on the question regarding the Messiah in the Psalms, due to the new version of the Psalter in Afrikaans, published in 2001. Similar questions were asked concerning the New Afrikaans translation of the Bible (1983). This matter is related to the whole issue regarding the relationship between the Old and the New Testament. This article deals with a related matter, viz. the matter of Christological preaching from the Old Testament. Once it has described the background of the problem, it formulates some important principles and illustrates the application of the principles through the discussion of four examples from the book of Haggai.

1 Hierdie artikel word opgedra aan my kollega Cassie (prof. C.J.H.) Venter. Ons het meer as twintig jaar lank saamgewerk aan die Teologiese Skool en die Fakulteit Teologie op Potchefstroom, waar ek geweldig baie van hom geleer het – op teologiese terrein en ook as mens. Hy was ook een van my voorgangers in die Gereformeerde Kerk Koster: 'n gemeente wat op ons albei 'n besondere stempel afgedruk het.

Opsomming

Messiasverwagting en prediking uit die Ou Testament

In die onlangse verlede het die saak van die Messias in die Ou Testament heelwat aandag geniet, veral in die kringe van die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika. Die debat het veral gehandel oor die Messiaanse interpretasie van die Psalms in die lig van die 2001-omdigting van die Psalms. Soortgelyke vrae is gestel oor die nuwe Afrikaanse Bybelvertaling van 1983. Die hele aangeleentheid hou ten nouste verband met die verhouding tussen die Ou en Nuwe Testament. Hierdie artikel handel oor 'n verwante saak, naamlik die saak van Christologiese prediking uit die Ou Testament. Nadat die agtergrond van die aangeleentheid bespreek is, word 'n aantal belangrike beginsels geformuleer en verduidelik aan die hand van die bespreking van vier voorbeelde uit Haggai.

1. Inleiding

In die jongste tyd het die saak van die Messias in die Ou Testament heelwat aandag geniet in Suid-Afrika – veral in die kringe van die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika. Die debat het veral gekonsentreer rondom die vraag na die plek van die Messias in die Psalms, na aanleiding van die 2001-omdigting van die Psalms in Afrikaans. In die debat oor hierdie saak word dit die 2001-omdigting ten laste gelê dat dit die Messias weggelaat het. Dit impliseer dus ernstige vrae oor die teologie wat die 2001-omdigting ten grondslag lê. Dieselfde soort vrae is ook al by herhaling gestel oor die 1983-vertaling van die Bybel in Afrikaans, wat baie van die tekste wat gewoonlik as Messiaans beskou word, op dieselfde wyse hanteer as wat die 2001-omdigting dit doen. Die vraag oor die plek van die Messias in die Ou Testament én die vraag oor die verhouding tussen die Ou en die Nuwe Testament – wat eintlik onderliggend is aan die vraag oor die Messias in die Ou Testament – is al so oud soos die kerk self. Deur die eeue was dit 'n vraag wat telkens weer opgeduik het en waarop telkens verskillende antwoorde gegee is (vgl. Snyman, 2002a vir 'n oorsig oor die hantering van die Ou Testament in die kerk deur die eeue).

'n Vraag wat hiermee verband hou, kom hier aan die orde, naamlik hoe behoort die saak van die Messias, of in Nuwe-Testamentiese taal – die Christus, in prediking uit die Ou Testament aan die orde te kom. Hieroor is ook al baie geskryf, maar hierdie artikel gaan poog om nie maar net 'n teoretiese antwoord hierop te gee nie, maar om

dit te beantwoord aan die hand van 'n spesifieke gedeelte van die Ou Testament.

Die artikel gaan eerstens aandag gee aan die huidige problematiek oor die saak van die Messias in die Ou Testament. Tweedens gaan 'n kort uiteensetting volg van hoe Christusprediking uit die Ou Testament benader kan word en laastens gaan die benadering geïllustreer word aan die hand van Haggai. Die keuse het op hierdie boek geval, omdat dit betreklik kort is en omdat dit min in die Nuwe Testament aangehaal word.

2. Die Messiasverwagting in die Ou Testament

In hierdie artikel gaan nie 'n volledige oorsig gegee word van die geskiedenis van die Messiaanse interpretasie van die Ou Testament, veral soos dit in die vroeë kerk of in die tyd van die Hervorming na vore gekom het nie. Dit het reeds tevore aandag geniet (vgl. Van Rooy, 2004, veral p. 759-761). In die debat oor die Messias in die Ou Testament neem die saak van die 2001-omdigting van die Psalms 'n besondere plek in. Hier gaan slegs kortliks op enkele uitsprake in dié verband gewys word, aangesien elders volledig daarvoor gehandel is (vgl. Van Rooy, 2004:757-759).

2.1 Die Messiasverwagting in die Ou Testament en die 2001-omdigting van die Psalms

Die beswaar teen die saak van die Messias in die Psalms kom sterk na vore in die kringe van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika. Daar is 'n ongelukkigheid oor sekere besluite van die Sinode van 2003 – waaronder die besluit om die 2001-omdigting aan te beveel en in een Psalmboek met die Totiusberyming op te neem.

In die besware word daarvan uitgegaan dat die Ou-Testamentiese Psalms direkte Messiaanse profesieë bevat (vgl. byvoorbeeld Meijer, 2002). Die Psalmboek is vir Meijer 'n profesie van Christus (Meijer, 2002:9), terwyl die 2001-omdigting 'n teologie verteenwoordig waarteenoor hy sterk afwysend staan. In die lig hiervan is dit nie verbasend dat sy konklusie baie sterk is nie (Meijer, 2002:10): “In die lig van bostaande moet ons die Cloete-beryming afwys om ons Skrifgeloof te behou.”

In die bespreking word telkens na 'n sekere aantal Psalms verwys wat Messiaans van aard sou wees en waar die 2001-omdigting die Messiaanse verwysings sou uithaal. Die Psalms wat waarskynlik die meeste aan die orde kom, is Psalm 2 en 110 (vgl. byvoorbeeld

D'Assonville, 2002a:4-6). In die lig hiervan is D'Assonville se oordeel oor die 2001-omdigting net so sterk soos dié van Meijer. Die keuse tussen die twee omdigtings is vir hom 'n radikale keuse (D'Assonville, 2002b:3): "Die Woord van God óf die woord van mense!" Ten opsigte van Psalm 110 konkludeer hy dat die weglating van die Messiaanse verwysing die Godheid van Christus verwerp (D'Assonville, 2002b:5-6). Hy (D'Assonville, 2004:4) is van mening dat die teologie wat die nuwe omdigting ten grondslag lê, vals en onbybels is.

Die beswaardes het nog nie 'n wetenskaplike studie oor hierdie saak die lig laat sien nie, maar het volstaan met artikels in meer populêre kerklike blaaië, soos *Die Kerkblad*, *Die Kerkpad* en *Waarheid en Dwaling*. 'n Artikel wat waarskynlik die besware die omvattendste stel, is die artikel van D'Assonville (jnr.), Kayayan en Schulze (2004) in *Die Kerkblad*. In hierdie artikel kom 'n uitgangspunt na vore wat meermale gebruik word. Dit is naamlik dat die Nuwe-Testamentiese gebruik van 'n Psalm, en veral die gebruik deur Christus self, eintlik deurslaggewend moet wees vir die verstaan van die Psalms in hulle oorspronklike konteks (D'Assonville, Kayayan & Schulze, 2004:32). Die sentrale probleem is volgens hulle, dat die 2001-omdigting nie die interpretasie van die Nuwe Testament as gesaghebbend aanvaar nie. Dit maak vir hulle die Skrifbeskouing van die 2001-omdigting onaanvaarbaar (D'Assonville, Kayayan & Schulze, 2004:33).

2.2 Messiasverwagting en die nuwe Afrikaanse Bybelvertaling (1983)

In die negatiewe beoordeling van die 2001-omdigting word dikwels 'n verband gelê tussen die 2001-omdigting en die 1983-vertaling van die Bybel in Afrikaans. Van der Dussen (2004:2) stel dit pertinent dat die Nuwe Vertaling die weg vir die 2001-omdigting voorberei het. Die besware oor die ontmessianisering van die 2001-omdigting is ook reeds geopper teen die 1983-vertaling. Die mees omvattende voorbeeld hiervan is die beswaarskrif wat die Gereformeerde Kerk Die Kandelaar in 1988 teen die 1983-vertaling by die Sinode van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika ingedien het (vgl. GKSA, 1988:283-302; GKSA, 1991:117-128). In die beswaarskrif word die saak van die Messiaanse tekste in die Ou Testament genoem onder die opskrif: Die vertaling tas die eenheid van die Heilige Skrif aan (GKSA, 1988:288-289). Volgens die beswaarskrif lees die kerk die Ou Testament nie sonder die Nuwe Testament as vervulling daarvan nie, en dit moet dan ook uit 'n vertaling blyk. Die kern van die beswaar word soos volg gestel:

Die 1983-vertaling misken die Christologiese karakter van die Ou Testament met name in die eksplisiet Messiaanse tekste waarin die woord *hy* konsekwent met 'n kleinletter gespel is, byvoorbeeld in Jes. 53 en Ps. 110 (GKSA, 1988:289).

Hierdie beswaar is in 1991 afgewys, en in die rapport hieroor word die volgende belangrike stelling gemaak (GKSA, 1991:120): “Die Messiaanse karakter van 'n gedeelte is 'n saak van interpretasie, ook waar dit by vertaling kom.”

Hierdie saak het ook van die kant van die Deputate vir Bybelvertaling op die tafel van die Sinode van 1991 gekom. Gedurende die eerste tien jaar na die verskyning van die 1983-vertaling was daar die moontlikheid van kleiner hersienings. Kommentaar is dus deur persone aan die Deputate vir Bybelvertaling gestuur. 'n Aantal persone het ook beswaar gehad oor die saak van die Messiaanse tekste. Hierop het die deputate geantwoord en die interpretasie van die deputate is deur die Sinode onderskryf (vgl. GKSA, 1991:107-108). In die antwoord van die deputate word daarop gewys dat die Nuwe Testament soms 'n teks op Christus van toepassing maak wat in die Ou Testament op 'n persoon in die tyd van die Ou Testament kan slaan, soos die geval byvoorbeeld in Jesaja 7:14 is.

Teen die bewoording van die rapport van die deputate vir Bybelvertaling is daar op die Sinode van 2003 'n beswaarskrif ingedien, weer van die Gereformeerde Kerk Die Kandelaar (GKSA:2003:116-134). Die kern van hulle beswaar kom daarop neer dat die Sinode van 1991 'n interpretasie onderskryf het wat so verstaan kan word “dat die Messiaanse *verkondiging van Ou Testamentiese (sic) tekste sodanig omkeer* asof dit eers later Messiaans sou geword het en nie van die begin af Messiaans bedoel was nie ...” (GKSA, 2003:119). Hulle het ook beswaar teen die stelling dat die Messiaanse karakter van 'n Ou-Testamentiese gedeelte 'n saak van interpretasie is. Hulle oordeel dat die Messiaanse karakter “as Godgegewe geopenbaarde waarheid geld wat veral in besondere gevalle deur ons aanvaar moet word” (GKSA, 2003:119).

Teen hierdie beswaar het die kommissie op die Sinode gestel dat verskeie tekste in die Ou Testament 'n eerste vervulling het wat nie Messiaans is nie. Jesaja 7:14 word weer as 'n voorbeeld aangehaal (GKSA, 2003:131). Uit die rapporte waarna hierbo verwys is, is dit duidelik dat die Sinode hom by meer as een geleentheid ernstig vergewis het van die saak van die Messiaanse interpretasie van Ou-Testamentiese gedeeltes. Uit die stukke in die *Acta* is dit duidelik dat

die Sinode hom sterk uitgespreek het daarvoor dat die hele Ou Testament na Christus heenwys, maar dat nie alle tekste wat tradisioneel as Messiaans beskou is, noodwendig in die oorspronklike konteks direk Messiaans is nie. Dié stukke wys onder andere teweens daarop dat ook die 1933-/1953-vertaling nie die reël wat deur die Gereformeerde Kerk Die Kandelaar geformuleer is, getrou navolg nie (GKSA, 2003:133). Dit is opmerklik dat van die standpunte en beredenerings wat deur verskeie sinodes pertinent afgewys is, weer na vore kom in besware teen die 2001-omdigting.

2.3 Die Messiasverwagting in die Ou Testament in die huidige debat

Daar kan met reg kommer wees oor die manier wat sommige geleerdes die verhouding tussen die Ou en die Nuwe Testament sien, veral ten opsigte van die wyse waarop die Ou Testament wel heenwys na die komende Messias, al dan nie. In 'n vorige artikel (Van Rooy, 2004) is alreeds gewys op die lang geskiedenis van debat oor hierdie saak reeds vanaf die vroegste tye. 'n Uitspraak van 'n bekende hedendaagse Ou-Testamentikus is 'n voorbeeld van die soort stelling wat inderdaad kommerwekkend vir die kerk van vandag kan wees. Gerstenberger (2002:283) wys daarop dat die vraag na die Christelike interpretasie van die Ou Testament dikwels na vore kom. Hy sê dat hy dit nie eintlik as 'n belangrike vraag beskou nie en stel dat: "the Christian element in reading and understanding the Hebrew Scriptures lies in our tradition and not in the Old Testament texts". Hierdie stelling is inderdaad tipies van baie geleerdes se siening. Dit veroorsaak dat daar eintlik 'n kloof lê tussen die twee Testamente en so kom die eenheid van die Bybel as Ou en Nuwe Testament inderdaad in gedrang. Die Ou Testament kan dan nie werklik gelees word na die Nuwe Testament toe of in die lig van die Nuwe Testament nie.

Die vraag na die verhouding tussen die Ou en Nuwe Testament, waarmee die saak van die Messiaanse interpretasie van gedeeltes uit die Ou Testament saamhang, is baie oud. Geleerdes vanuit 'n wye verskeidenheid standpunte en agtergronde is dit eens dat die saak van die verhouding tussen die twee Testamente een van die grootste probleme in die teologie is, indien nie die grootste nie. Walter Kaiser wy in een van sy boeke 'n hele hoofstuk aan die saak van die Ou Testament in sy verhouding tot die Nuwe Testament, as die belangrikste probleem van die kerk (Kaiser, 1987:13-32). In sy bekende boek oor die gesag van die Ou Testament, bestee John Bright meer as vyftig bladsye aan wat hy noem die klassieke oplossings vir die probleem (Bright, 1977:58-109). Die gemene deler

vir hom in al die verkeerde oplossings in die verlede is dat mense hulle uitgangspunt in die Nuwe Testament neem en vandaar na die Ou Testament beweeg. McConville (1995:2) verbind die probleem van die verhouding tussen die twee Testamente aan die posisie van die Messias in die besonder: "If the Old Testament is *the* problem of Christian theology, as has been said, the Messiah is at the heart of the problem ...". Hierdie probleem raak natuurlik nie net die wetenskaplike bestudering van die Ou Testament nie, maar kring uit na alle teologiese dissiplines. Vos (1995:374-392) wy byvoorbeeld 'n hele afdeling in 'n handboek vir die Homiletiek aan die bespreking van die probleem van die verhouding tussen die twee Testamente. Hy oordeel dat dit van die begin van die kerk af 'n feitlik on-oorkombare probleem vir die kerk was (Vos, 1995:374).

Wanneer 'n mens praat oor die beweging van die Ou Testament na die Nuwe Testament, is 'n stelling wat algemeen aangetref word, dié dat die Ou Testament oop eindig. Dit is natuurlik belangrik vir die verstaan van die verhouding tussen die twee Testamente, maar tog het die stelling nie dieselfde inhoud by almal wat dit gebruik nie. Tipies van 'n meer kritiese benadering is die manier waarop Preuss die stelling gebruik. Die laaste afdeling van sy teologie van die Ou Testament is getitel "The Openness of the Old Testament" (Preuss, 1996:305-307). Die Ou Testament is oop vir 'n verdere getuienis oor God wat nog kan kom, oop vir God self wat nog sal kom, oop vir sy finale soewereiniteit oor alle volke (Preuss, 1996:305). Dit is egter nie uitsluitlik 'n openheid na die Nuwe Testament toe nie. Preuss meen dat net 'n Christelike teoloog sal kan praat van 'n openheid na die Nuwe Testament toe, omdat so 'n teoloog die Ou Testament benader deur die Nuwe Testament (Preuss, 1996:306).

'n Heel ander standpunt word by Childs aangetref. Ten opsigte van die aaneenskakeling van die twee Testamente in die Christelike kerk, wys hy daarop dat daar min Christelike redaksionele werk aan die Ou Testament gedoen is (Childs, 1993:75). Vir hom is die twee Testamente saam die Bybel van die kerk, waarin die Ou Testament verstaan word in sy verhouding tot die Nuwe Testament, en die Nuwe Testament onverstaanbaar is sonder die Ou Testament (Childs, 1993:77). Helberg (1983:66) stel dit bondig dat die Ou Testament bokant homself uitwys. Die hele Ou Testament trek saam in Jesus se dood en opstanding (Helberg, 1983:94). Dat die Ou Testament dus 'n verwagting gehad het van iets of iemand wat moes kom, staan vas. Tog moet die Ou Testament self aan die orde kom in sy oorspronklike konteks, voordat die lyn na die Nuwe Testament gevolg word.

Selfs iemand soos Kaiser, wat op baie plekke in die Ou Testament Messiaanse voorspellings sien, wys daarop dat 'n mens nie die Nuwe-Testamentiese betekenis van Ou-Testamentiese gedeeltes in die Ou Testament moet indwing nie (Kaiser, 1987:104). Hy wil in elke Messiaanse gedeelte net een betekenis sien, maar die vervulling kan egter 'n hele proses wees wat verband hou met mense en gebeure.

Uit die voorafgaande bespreking is dit duidelik dat die saak van die verhouding tussen die Ou en Nuwe Testament, sowel as die Messiaanse interpretasie van die Ou Testament 'n probleem is waarvoor al baie geworstel is. Daarom moet hierdie probleem by prediking uit die Ou Testament steeds aandag geniet.

4. Enkele riglyne

4.1 Die gesag van die Skrif

In die hantering van die prediking uit die Ou Testament, en veral die verbinding van 'n gedeelte aan Christus, is daar 'n aantal belangrike beginsels waaraan vasgehou moet word. Dié basiese uitgangspunt hou verband met die gesag van die Skrif. Indien prediking gesag moet dra, kan dit alleen so wees wanneer dit werklik Bybelse prediking is, waarin 'n teksgedeelte verklaar en toegepas word in die lewens van gelowiges vandag (vgl. Bright, 1977:162-163). Dit geld net soveel van prediking uit die Ou Testament as uit die Nuwe Testament.

4.2 Die verhouding tussen die twee Testamente

Die volgende belangrike uitgangspunt is dat die Ou Testament altyd gesien moet word as deel van 'n groter geheel, saam met die Nuwe Testament (Helberg, 1983:61). Die Ou Testament vorm saam met die Nuwe Testament 'n eenheid (Helberg, 1983:98) en moet as 'n eenheid hanteer word, sonder om daardeur die onderskeid tussen die twee Testamente te ignoreer. Die Ou Testament is volledig Woord van God, net soos wat die Nuwe Testament dit is. Die een kan nie sonder die ander gelees word nie (Snyman, 2002b:148).

4.3 Die Ou Testament binne sy oorspronklike konteks

Omdat die Ou Testament self aan die orde moet kom, moet in die eksegeese en prediking by die Ou Testament in sy oorspronklike konteks begin word. Dit is nie geregverdig om Christus of 'n Christelike betekenis in die Ou Testament in te lees vanuit die Nuwe Testament nie (vgl. Bright, 1977:203).

Daar moet dus erns gemaak word met dít wat Anderson (1999:9) die relatiewe onafhanklikheid van die Ou Testament noem. Die Ou Testament het alreeds 'n duidelike boodskap gehad vir die mense van sy tyd, vóór die koms van Christus of die ontstaan van die Nuwe Testament. Daardie boodskap moet eers vasgestel word voordat na die Nuwe Testament beweeg word. Wanneer te maklik uitgegaan word van die Nuwe-Testamentiese gebruik van 'n teks uit die Ou Testament, word die eie stem van die Ou Testament onderdruk. Die verhouding tussen die Ou en Nuwe Testament is nie 'n eenvoudige saak nie en het te doen met kontinuïteit en diskontinuïteit. Aan albei moet vasgehou word om nie die verhouding tussen die twee Testamente skeef te trek nie (Anderson 1999:10; vgl. ook Childs, 1993:76-77). Die Ou-Testamentiese boodskap moet dus nie verskraal word tot slegs 'n voorspelling van die koms van die Messias nie (vgl. Snyman, 2002b:153).

Die Ou Testament moet in die eerste plek met sy eie stem spreek, selfs al beteken dit dat ons gedeeltes anders moet interpreteer as wat die skrywers van die Nuwe Testament doen (Anderson, 1999:10). 'n Goeie voorbeeld hiervan is McConville (1995:13-14) se bespreking van Hosea 11:1, waar dit duidelik is dat die seun wat uit Egipte gekom het vir Hosea die volk was. Matteus 2:15 gee nie die oorspronklike betekenis weer nie, maar wil wys op 'n diepere verbintenis tussen die volk se uittoeg uit Egipte en Jesus se terugkeer uit Egipte.

Childs (1993:77) wys op die versoeking om die kern van die boodskap van die Bybel te verbind aan die Nuwe-Testamentiese interpretasie van die Ou Testament. Die Ou Testament se boodskap kan egter nie beperk word tot hoe dit deur die vroeë kerk gehoor en toegeëien is nie. Indien dít gedoen word, word die Ou Testament se waarde aangetas en word die eie boodskap van die Ou Testament al hoe minder gehoor (vgl. Snyman, 2002a:143).

4.4 Van Ou Testament na Nuwe Testament

Nadat begin is by die Ou Testament se betekenis in sy oorspronklike konteks, moet 'n lyn deurgetrek word na die Nuwe Testament (Helberg, 1983:98). Die kloof tussen die Ou en Nuwe Testament word net oorbrug deur die belydenis dat Jesus God se Messias, die Christus, is (Anderson, 1999:12). In die lig van die Nuwe Testament moet daar dan na die teks uit die Ou Testament terugbeweeg word, om onder andere te bepaal of daar in die besondere geval sprake is van kontinuïteit of diskontinuïteit. Bright (1977:200) stel dit treffend, naamlik dat die Ou Testament in twee

rigtings gelees moet word: eers vorentoe in sy eenvoudige historiese betekenis, en dan weer terug in die lig van die Nuwe Testament. Wanneer 'n mens dit doen, sien jy hoe die hele Ou Testament in Christus saamtrek en vermy jy die versoeking om net op direk-Messiaanse uitsprake te konsentreer.

5. Haggai as voorbeeld

Haggai is een van die boeke waarvan daar min aanhalings in die Nuwe Testament voorkom. Die indeks van aanhalings in Aland e.a. (1968:917) verwys net na drie verse uit Haggai, naamlik 1:13 (verwys na Matt. 28:20), 2:6 (Heb. 12:26) en 2:6 en 21 (Matt. 24:29 en Luk. 21:26). In Haggai 1:13 gaan dit oor God se belofte aan die volk "Ek is met julle". Hierop kan dalk in Matteus 28:20 gesinspeel word as Jesus vir sy dissipels sê dat Hy by hulle is tot met die voleinding van die wêreld. Hierdie uitspraak is duidelik nie Messiaans van aard in Haggai nie, omdat dit daar gaan oor God se nabyheid tydens die bou van die tempel waarmee die volk begin het (vgl. Kessler, 2002:149-150).

Haggai 2:6 word in Hebreërs 12:26 aangehaal. Haggai 2:6 wys op die aardskuddende gebeure wat die koms van die eskatologiese tyd sal voorafgaan. Vir die lesers van Haggai wil dit wys op die nabyheid van die geweldige ingryping van God (vgl. Kessler, 2002:175). Die aanhaling in Hebreërs sluit meer aan by die Septuagint se lesing en wys op die eenmaligheid en onherhaalbaarheid van die eskatologiese gebeure (vgl. Michel, 1966:473). Ook hierdie aanhaling is nie direk Messiaans nie, maar is sterk gerig op die eindtyd, in sowel Haggai as Hebreërs.

In Matteus 24:29 en Lukas 21:26 word gedeeltes van Haggai 2:6 en 21 in Jesus se profetiese rede gebruik in die beskrywing van die koms van die Seun van die mens. Die klem val dus hier ook op eskatologiese gebeure, verbind aan die wederkoms.

Aangesien die Nuwe-Testamentiese aanhalings en heenwysings uit Haggai nie baie bydra tot die interpretasie van Haggai nie, moet 'n mens dus op 'n ander manier die profesieë van Haggai aan die Messias verbind. Aangesien dit onmoontlik is om hier 'n volledige interpretasie van die boek Haggai te gee, word dit wat hier gestel word oor die Christusprediking uit Haggai, gebou op 'n vroeëre uiteensetting van die boek (Van Rooy, 1988), waarvan hier slegs 'n opsomming van die belangrikste punte vir die verdere bespreking gegee word. Vir die bespreking word op vier gedeeltes in Haggai gefokus, naamlik Haggai 1:1-11, 2:1-9, 2:10-19 en 2:20-23.

5.1 Haggai 1:1-11

In Haggai 1:1-11 kom die profeet die eerste keer aan die woord, in die jaar 520 v.C. 'n Geruime tyd na die terugkeer uit die ballingskap het die werk aan die herbou van die tempel stilgestaan. Die volk het baie moeilike omstandighede beleef, maar was tog besig om dinge vir hulle beter in te rig. In genoemde gedeelte haal Haggai eers 'n uitspraak van die volk aan, naamlik dat die tyd nog nie reg is om die huis van die Here te herbou nie (1:2). Hierteenoor word hulle moeilike omstandighede dan daaraan toegeskryf dat hulle nagelaat het om die tempel te herbou. Wat hulle dus moes doen, is om hulle prioriteite in orde te kry, met die herbou van die tempel te begin en die verdere verloop van die saak in die Here se hand te laat.

In hierdie uitspraak van die profeet ontvang die herbou van die tempel besondere klem. Die oorspronklike tempel is meer as sestig jaar tevore deur Nebukadneser afgebreek. In die tyd na die ballingskap sou die tempel die fokuspunt van die volk se bestaan word as ondergeskikte groep in die groot Persiese ryk. In sy bespreking van die Messiaanse openbaring in hierdie gedeelte, laat Van Groningen besondere klem val op die rol van profeet, priester en koning in hierdie gedeelte (Van Groningen, 1990:859). Die drie ampte werk hier saam om die Here se woord uit te voer. Nog belangriker vir hom in genoemde gedeelte is die bou van die huis van Dawid, wat die koninkryk van die Here verteenwoordig. Hierby voeg hy (Van Groningen, 1990:859-860) dat die eerste hoofstuk van die boek wys op die beloofde Messias se sentrale rol as koning en priester. Hier kom iets na vore van die probleem in Van Groningen (1990:19-20) se onderskeid tussen 'n breër en enger siening van die Messias. In die enger sin dui dit op die koning as die gesalfde, die een wat regeer, of wat belooft is. In die breër sin hou dit verband met aspekte wat aan die konsep van die Messias verbind kan wees, soos beloftes van verlossing, die werk wat gedoen moet word om die beloftes uit te voer, die kwalifikasies van die Messias, doelstellings, persone wat hom bystaan, die gebied waar die Messias regeer en die gevolge van sy regering. Wat Van Groningen egter doen, is om die sake wat met die wyer definisie verband hou te verbind met die Messias in die enger sin. Hier in Haggai 1 is die saak van die herstel van die huis van Dawid glad nie op die voorgrond nie, en daar word ook nie van die persoon van die Messias gepraat nie. Dat die Messias in een persoon koninklike en priesterlike funksies sal uitvoer, staan ook glad nie in die teks nie. Van Groningen se lesing is dus 'n voorbeeld van die inlees van die Messias in 'n gedeelte in die Ou Testament waar daar glad nie op die Messias gefokus word nie.

As dit so is, bly die vraag natuurlik staan hoe dié gedeelte dan op Christus betrekking het. Hier moet 'n mens begin by die boodskap van hierdie gedeelte in sy oorspronklike konteks. Daaruit is dit duidelik dat die profeet hom hier rig tot mense, die leiers en die volk, om hulle prioriteite in orde te kry en eers te doen wat nodig is vir God se koninkryk, terwyl die ander dinge eers kan wag. Dit gaan dus oor wat eerste in hulle lewens moes wees, in hulle omstandighede. Hiervandaan kan 'n mens dan maklik 'n lyn na die Nuwe Testament trek, omdat Jesus by uitstek die wil van sy Vader gesoek het in die bewerking van die verlossing. Daar het hy gedoen wat die mens nie kon doen nie, naamlik om homself volkome aan God te onderwerp. Sy hele lewe was gefokus op die taak wat Hy moes kom verrig het en Hy was getrou tot in die dood. 'n Mens sou dus hier van duidelike kontinuïteit in die opdrag kan praat, nie om vandag 'n tempel te bou nie, maar om God en sy koninkryk die fokuspunt van jou lewe te maak.

5.2 Haggai 2:1-9

In 2:1-9 word die volk aangetref waar hulle al 'n ruk lank besig is met die werk aan die herbou van die tempel, maar waar hulle eintlik moedeloos word weens die omvang van dit waarmee hulle besig was. Die saak word weer met 'n vraag aan die volk aan die orde gestel: Wie is daar nog van julle oor wat die pragtige vorige tempel gesien het? Hoe lyk hierdie een in vergelyking daarmee? In antwoord hierop moet die profeet hulle bemoedig deur hulle te wys op die groot dinge wat God gaan doen, dat die nasies hulle skatte sal bring, dat die heerlijkheid van hierdie tempel groter sal wees as die van die vorige tempel en dat God op die plek vrede sal gee.

In sy bespreking van hierdie gedeelte sê Van Groningen (1990:866-967) dat die Messiaanse konsep die hart van Haggai se verkondiging vorm. Die volk is besig met die bouwerk en oprigting van die koninkryk van die Here waarin die beloofde Messias in glorie sal regeer. Natuurlik is dit so dat die sterk eskatologiese elemente in die gedeelte heenwys na die koms van God se koninkryk, maar daar word nie veel gesê oor presies hoe en wanneer dit gaan gebeur nie. Die kern van die boodskap aan die volk was egter een van bemoediging. Hulle moet hulle nie deur uiterlikhede laat mislei nie. Al lyk hulle poging om die tempel te herbou vir hulle eintlik maar na niks, gaan God deur dit wat hulle nou begin doen, groot dinge tot stand bring. Dit is dan interessant dat die Nuwe Testament hierdie eskatologiese element aanhaal, maar dit dan verskuif na die wederkoms van Christus. Dit word dus nie aangehaal as woorde wat

slaan op die eerste koms van die Messias nie, maar op sy tweede koms.

Wanneer 'n mens die lyn van hierdie gedeelte na die Nuwe Testament wil deurtrek, moet veral gefokus word op wat hier sentraal staan, naamlik die bemoediging deur te wys op 'n heerlike toekoms. Die vrede waarvan hier gepraat word, het gekom deur Jesus Christus en kom finaal wanneer Hy weer kom. Natuurlik is daar ander elemente waarby 'n mens ook sou kon aansluit. Die tempel waarmee die Jode hier begin het, het al hoe mooier geword, totdat daar in die tyd van Jesus 'n pragtige gebou was. Die toppunt van die heerlikheid van die tempel was dat God se Seun self daarin gekom het, maar die tragedie is dat die Jode Hom nie herken het nie en dat daar nie vir Hom plek in die tempel was nie.

5.3 Haggai 2:10-19

Oor die gedeelte, Haggai 2:10-19, bestaan daar baie meningsverskil (vgl. Van Rooy, 1988:54, 57, en Kessler, 2002:210-218). In die interpretasie wat hier gevolg word, word die gedeelte verbind aan 'n volgende fase in die volk se verwagting waarin hulle begin dink het dat die herbou van die tempel eintlik die nuwe era gaan waarborg (Van Rooy, 1988:58). Die vraag na rituele reinheid wil beklemtoon dat alhoewel die tempel baie belangrik is, dit sy betekenis kan verloor as die volk God nie heelhartig dien nie. Die tempel is die simbool van God se teenwoordigheid, maar die simbool vervang nie die saak waarna dit heenwys nie. Die volk moet hulle dus op God rig, nie op die tempel nie.

Vir die lyn na die Nuwe Testament is die belangrike juis die klem wat op die verhouding tussen God en sy kinders gelê word. Die uitwendige simbole is altyd hieraan ondergeskik. Christus het juis gekom om die verhouding tussen God en mens te herstel. Sy hele lewe was gefokus op hierdie taak wat Hy kom uitvoer het, juis omdat dit om God se eer gegaan het.

5.4 Haggai 2:20-23

Die laaste gedeelte van die boek, Haggai 2:20-23, is waarskynlik die een gedeelte in Haggai wat die naaste daaraan kom om direk na die Messias te verwys. Dit gaan in hierdie gedeelte spesifiek oor Serubbabel. Hierdie leier was die kleinseun van Jojagin en sowel Jojagin as Serubbabel word in Matteus 1:12 opgeneem in die geslagsregister van Jesus. Soos bo aangetoon, word die eskatologiese verwysings in 2:21 in Lukas en Matteus in die

profetiese rede aangehaal. In Jeremia 22:24 word die oordeel oor Jojagin, Serubbabel se oupa, verduidelik met die beeld van 'n seëlring wat afgeruk word. In Haggai 2:23 word die oordeel omgekeer met die belofte dat die Here weer vir Serubbabel 'n seëlring sal maak op die eskatologiese dag wat gaan kom. Sodoende word die voortgang van die belofte aan die huis van Dawid (2 Sam. 7) verseker.

Om hiervandaan 'n lyn na die Nuwe Testament te trek, is heel eenvoudig. Christus is die Messias uit die huis van Dawid, wat op die ou end kom doen het wat die huis van Dawid nie kon doen nie. So vind die beloftes aan die huis van Dawid hulle vervulling in die koms van Christus en die finale vervulling met sy wederkoms. Van Groningen (1990:869-870) maak die verbinding aan Christus baie meer direk, veral omdat hy die uitdrukking "my kneg" as 'n Messiaanse titel sien. Hy sien Serubbabel hier as 'n verteenwoordiger van Christus.

6. Slot

Hierdie artikel het gepoog om met vier voorbeelde uit die boek van die profeet Haggai aan te toon hoe die lyn van die Ou Testament op 'n organiese wyse na die Nuwe Testament, en spesifiek na die vervulling in Christus getrek kan word, sonder om telkens op die een of ander wyse die Messiaanse boodskap in die teks van die Ou Testament in te lees. Die beginpunt vir die bestudering van die Bybel bly die basiese beginsel van die eenheid van die Woord van God. Die Ou Testament word egter ontkrag wanneer in die interpretasie van 'n spesifieke gedeelte nie telkens begin word met die betekenis van die gedeelte binne sy oorspronklike konteks nie. Die geweldige klem wat in sekere kringe op die Messiaanse interpretasie van Ou Testament geplaas word, hou die gevaar in dat die boodskap van die Ou Testament verskraal kan word en dat die leser dan nie raaksien hoe die hele Ou Testament oop is na Christus toe nie. Hierdie skeeftrekking van die Ou-Testamentiese boodskap handhaaf juis nie die gesag van die Ou Testament en die eenheid van die Bybelse boodskap nie, maar lei tot 'n onderwaardering van die verkondiging van die Ou Testament.

Geraadpleegde bronne

- ALAND, K. *et al.* 1968. *The Greek New Testament*. Second edition. Stuttgart: United Bible Societies.
- ANDERSON, B.W. 1999. *Contours of an Old Testament theology*. Minneapolis: Fortress.

- BRIGHT, J. 1977. *The authority of the Old Testament*. Grand Rapids: Baker.
- CHILDS, B.S. 1993. *Biblical theology of the Old and New Testaments: Theological reflection on the Christian Bible*. Minneapolis: Fortress.
- D'ASSONVILLE, V.E. 2002a. Die nuwe Psalmberyming 2001: Weglatings en afwykings van die Hebreëuse teks. *Waarheid & Dwaling*, 8(2): 4-6.
- D'ASSONVILLE, V.E. 2002b. Skrifgesag – Christus – Die Psalmberyming 2001. *Waarheid & Dwaling*, 8(5): 3-6.
- D'ASSONVILLE, V.E. 2004. Die stryd rondom die suiwer Psalmboek: Stellenbosch 1812 – Rustenburg 1859 – Potchefstroom 2003. *Die Kerkpad*, 8(1). <http://www.kerkpad.co.za/januarie2004/art3.html> [Jan. 2004].
- D'ASSONVILLE, V.E. (jnr.), KAYAYAN, E. & SCHULZE, L.F. 2004. Christus self is in gedrang. *Die Kerkblad*, Maart, 32-33.
- GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA. 1988. *Handelinge van die drie-en-veertigste Nasionale Sinode*. Potchefstroom: Administratiewe Buro.
- GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA. 1991. *Handelinge van die vier-en-veertigste Nasionale Sinode*. Potchefstroom: Administratiewe Buro.
- GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA. 2003. *Handelinge van die agt-en-veertigste Nasionale Sinode*. Potchefstroom: Administratiewe Buro.
- GERSTENBERGER, E.S. 2002. *Theologies in the Old Testament*. London: Clark.
- GKSA
kyk GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA
- HELBURG, J.L. 1983. *Verklaring en prediking van die Ou Testament*. Potchefstroom: Potchefstroom Teologiese Publikasies.
- KAISER, W.C. 1987. *Toward rediscovering the Old Testament*. Grand Rapids: Academic Books/Zondervan.
- KESSLER, J. 2002. *The Book of Haggai: Prophecy and society in early Persian Yehud*. Leiden: Brill. (Vetus Testamentum Supplements, 91.)
- MCCONVILLE, J.G. 1995. Messianic interpretation of the Old Testament in modern context. (In Satterthwaite, P.E., Hess, R.S. & Wenham, G.J. *The Lord's anointed interpretation of Old Testament Messianic texts*. Grand Rapids: Baker. p. 1-18.)
- MEIJER, J.G. 2002. Mag gereformeerde kerke die nuwe psalmberyming aanvaar? *Waarheid & Dwaling*, 8(2): 7-10.
- MICHEL, O. 1966. *Der Brief an die Hebräer*. 12. Auflage. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- PREUSS, H.D. 1996. *Old Testament theology II*. Louisville: Westminster John Knox.
- SNYMAN, S.D. 2002a. Die verstaan en funksie van die Ou Testament in die kerk; of: Kan die kerk sonder die Ou Testament klaarkom? Deel I. *Acta Theologica*, 22(2):126-146.
- SNYMAN, S.D. 2002b. Die verstaan en funksie van die Ou Testament in die kerk; of: Kan die kerk sonder die Ou Testament klaarkom? Deel II. *Acta Theologica*, 22(2):147-162.
- VAN DER DUSSEN, P.E. 2004. 26 Oktober 2003: Dag van beslissing in die GKSA. *Die Kerkpad*, 8(1). <http://www.kerkpad.co.za/januarie2004/art4.html> [Jan. 2004].
- VAN GRONINGEN, G. 1990. *Messianic revelation in the Old Testament*. Grand Rapids: Baker.

VAN ROOY, H.F. 1988. Eschatology and audience: The eschatology of Haggai. *Old Testament Essays*, 1(1):49-63.

VAN ROOY, H.F. 2004. Die nuwe Psalmomdigting: die Messias weggelaat? *Hervormde Teologiese Studies*, 60 (3):755-767.

VOS, C.J.A. 1995. *Die blye tyding: Homiletiek uit 'n hermeneuties-kommunikatiewe perspektief*. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing.

Kernbegrippe:

Messias

Messiasverwagting

Ou Testament

prediking

Key concepts:

Messiah

Messianic expectation

Old Testament

preaching